

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Respondetur argumentis prioris sententiæ. c. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

ad id, quod impossibile est. De scientia vero, & sapientia eodem modo dicendum est: ergo hinc scitem habemus, nullam esse creaturam speciatim cuius cognitione formaliter verbum procedat, & quæ per se ad verbi productionem sit necessaria.

Ad dicunt aliqui, ex ea suppositione, quod aliqua creatura esset impossibilis, ut quod lapis esset impossibilis, vtrunque sequi, nempe & Deum fore omnipotentem, & non fore, quia illa suppositio ex terminis implicat contradictionem: ac proinde ex ipsa sequitur vtraque pars contradictionis in presenti difficultate; nempe Deum fore omnipotentem, & non fore omnipotentem: filium producendum, & non producendum. Verum friuola est hæc argumentatio; nam in omni suppositione impossibili est contradictio in terminis ipsis, sicut est in ea, *Spiritus sanctus non procedit à filio*: nihilominus, ut ostendimus infra disputat. 147. capit. 1. ex suppositione impossibili, retenta ipsa suppositione, non sequitur qualibet pars contradictionis per locum intrinsecum: sed inde valit argumentari possumus. Ad hæc quis audeat dicere, ideo Deum esse Deum, & summe perfectum; quia homo, aut simia talis natura, & si gatur fieri possibiles sunt? aut verbum intra ipsum procedere in tali natura, & caracteristica proprietate, quia simia talis figura possibilis est? Quam enim connexionem cum simia, tanquam cum principio secundum esse intelligibile verbum habebit? Quod si hoc ridiculum, imo absurdum est; dicamus, personarum productiones intra Deum omnino absolutas esse à creaturis possibilibus, nec creaturas ordine originis esse illo modo priores. Consulto dixi, ordine originis: nam alio genere prioritatis intelligi possunt priores, eo scilicet, quo essentialia & quæ essentialia, consequuntur, intelliguntur priora personalibus quæ prioritas est veluti vniuersalis, qua dicitur prius id, a quo non valet subsistendi consequentia, iuxta mentem Aristotelis in prædic. c. de modis prioris; ut animal est prius homine: hoc vero genus prioritatis parum refert, ut dicamus creaturas per se requiri ad verbi productionem, ad hoc enim debent esse priores non tantum hoc genere prioritatis, sed etiam origine. Tum etiam hoc genere prioritatis prior est scientia visionis creaturarum futurarum, cum tamen ille secundum omnium sententiam nullo modo ad productionem per se pertineant. Quod si Deus, & verbum ipsius re ipsa absolutum est ab omni alio, nec relatione reali cum aliqua creatura connexum est, recte sequitur, ablato quocumque alio per impossibile, processionem verbi eodem modo futuram: quia absolutum eodem modo manet ablato quocumque alio, sicut antea. Porro autem nullum Scholasticorum posuisse in verbo diuino relationem, plusquam rationis ad creaturas, certum est, & sequitur ex ijs, quæ diximus disput. 104. capitul. 6.

His omnibus adde ob eandem omnino rationem Spiritum sanctum non procedere per amorem creaturarum sub esse possibili, etiam si dicamus, eas hoc modo esse obiectum diuini amoris. Hoc dixerim; quoniam scio inter Scholasticos Doctores controueriam esse, vtrum amor feratur ad creaturas possibiles, an solum ad futuras, ut vidimus disputatione 79. Quicunque vero as-

serunt, solum terminari ad futuras dubio procul docebunt, Spiritum sanctum non procedere per earum amorem formaliter: auctores autem huius sententiae capite primo retulimus: inter aliterentes vero amorem Dei etiam ferri ad creaturas possibiles, quos commemorauimus capite 2. controuersia esse potest eodem modo, quo de verbo; & eodem modo, atque eisdem omnino rationibus definienda est. Nos igitur, qui asserimus Deum in se ipso absolute perfectum esse absque villo ordine ad creaturas, consequenter docemus, non solum verbi productionem; sed etiam Spiritus sancti esse perfectam, antequam creaturæ possibiles, aut intelligantur, aut amentur.

CAPVT VI.

Respondetur argumentis prioris sententiae.

Argumenta vero prioris sententiae diluere necesse est. Ad primum testimonium S. Thomae respondeo, verbum quidem diuinum exprimeri in se creaturas, etiam secundum proprias earum rationes, & earum esse verbum; tamen Anselmus oppositum sentiat, ut cap. 3. dictum est: inde tamen non licet colligere, creaturas per se pertinere ad verbi productionem, secundum rationem propriam intrinsecam illius. Quod enim sit verbum creaturarum, habet ex solo respectu rationis ad illas, & consequenter: at sine tali ordine substantialiter in se perfectum est absque villo respectu ad creaturas. Et sanè cum S. Thom. ibi loquatur non solum de creaturis possibilibus, sed etiam de futuris, quia verbum diuinum omnes creaturas exprimit iuxta opinionem ipsius S. Th. & ideo pater verbo suo non solum dicat possibiles, sed etiam futuras: sequitur, ipsum non loqui de possibilibus tanquam per se pertinentibus ex parte principij: siquidem futura non per se pertinent, & nihilominus verbo diuino exprimitur, & dicuntur.

Ad secundum testimonium Sancti Thomae respondeo, verum esse, patrem intelligendo se, & filium suum, & Spiritum sanctum, & omnia alia, quæ in scientia illius sunt producere verbum; non quia hæc omnia per se pertineant ad substantialem verbi productionem; sed quia simul cognoscuntur eadem scientia, qua verbum producit, licet comitanter, vel consequenter creaturæ se habeant ad verbi productionem: hunc autem esse S. Thom. sensum colligitur ex eo, quod de omni creatura loquitur, & de omnibus quæ scientia Dei continentur: sub hanc autem non solum cadit creatura possibilis; sed etiam futura, ut futura, aliud enim cognoscit Deus, cum scit futurum, quam cum cognoscit possibile, suæ enim diuersæ obiecta, ut veritates intelligibiles, ergo cum creaturæ futuræ non spectent per se ad productionem verbi; sequitur, Sanctum Thomam ibi non fuisse loquutum de ijs solum, quæ per se concurrunt ad illius productionem, sed de omnibus etiam, quæ ipsam comitantur.

Ad tertium testimonium, quod erat Augustini, responderi posset primum, particulam de eo loco non significare originem, sed ordinem ad obiectum; neque enim Augustinus dixit verbum esse natum de ijs omnibus, quæ sunt in patre, sed esse de ijs omnibus, dici autem potest verbum

Primum S. Thomae testimonium explicatur.

Explicatur secundum eundem.

Tertium testimonium Aug. exp. nit ut prima

S. Thom.

bum esse de aliquare, à quanon procedit, quia est illius, tanquam obiecti. Hoc pacto docet Sanctus Thomas quæst. illa quarta, de veritate, artic. 5. ad 2. verbum diuinum dici posse verbum creaturarum, & de creaturis, sed non à creaturis: quia particula, &, originem denotat: particula vero, de, potest solum ordinem ad obiectum significare. Verum quia August. sapius eo capite vitur præpositione, de, vt denotet originem; non est cur

28.

eam in hac significatione in toto capite admittere refugiamus. Si tamen probauerimus. eum ibi loqui non solum de scientia creaturarum possibilem, sed etiam futurarum: testimonium citatum nihil momenti contra nostram sententiam habebit: nullus enim audebit dicere, creaturas futuras per se pertinere ad substantialem verbi productionem, sed comitanter solum se habere. Atqui Augustinus loqui de scientia etiam futurorum, perspicuum est ex toto discursu capitis præcedentis, in quo probat patrem habere omnium scientiam, etiam futurorum, & nullius notitiam per angelos suos spiritus accipere: id quod probat ex illo Matth. 6. *Nouit enim pater vester, quid vobis necessarium sit, prius quam petatis ab eo.* Addit vero August. *Nec ista ex aliquo tempore cognouit, vt nosset, sed futura omnia temporalia, atque in eis etiam quid, & quando ab illo petitiuri fueramus, & quos, & de quibus rebus, vel aut iturus vel non exauditus esset, sine initio ante præsciuit.* Deinde hanc scientiam Dei à nostra plurimum distare his verbis ostendit: *Quæ autem scientia Dei est, ipsa & sapientia & quæ sapientia, ipsa essentia sue substantia: quia in illius natura simplicitate mirabile non est aliud sapere, quam esse: nostra vero scientia in rebus plurimis amissibilis est, & receptibilis: quia hoc non est nobis esse, quod scire, vel sapere, quoniam esse possumus, etiam si nesciamus.* Hinc colligit eodem modo verbum, quod nascitur ex nostra scientia, dissimile esse ei, quod nascitur de patris essentia: dixit data opera, de patris essentia, non de scientia, quia iam ostenderat, idem esse essentiam, & scientiam: quare subiungit, *Tale autem est, ac si dicerem, de patris scientia, de patris sapientia, vel, quod est expressus, de patre scientia, de patre sapientia.*

Marth. 6.

29

Continuo incipit ab initio capitis 15. quod pro contraria sententia allegatum est probare verbum patris esse essentiam de essentia, sapientiam de sapientia, & scientiam de scientia per omnia similem, & æqualem, vt ita nihil sit in scientia patris, quod non sit in verbo, eo quod eius scientia est eius essentia, & hanc integram, & æquè perfectam verbum accepit. Verbum ergo (inquit Aug.) Dei patris vnigenitus, Dei filius per omnia patri similis & æqualis, Deus de Deo lumine de lumine, sapientia de sapientia, essentia de essentia, est hoc omnino. quod pater, non tamen pater, quia est filius, ille pater, ac per hoc nouit omnia, quæ nouit pater, sed ei nosse de patre est, sicut esse. Et paulo post. Proinde tanquam se ipsum dicens pater genuit verbum sibi æquale per omnia, non enim seipsum integre perfecteque dixisset, si aliquid minus aut amplius esset in eius verbo, quam in ipso, & ideo verbum hoc vere veritas est, quoniam, quidquid in ea scientia, de qua genitum est, & in ipso est. Quibus verbis aperte docet Aug. in verbo debere esse scientiam omnium, etiam futurorum, quam supra dixerat, esse in patre, vt ita nihil minus in ipso, quam in patre sit. Nam si ipsi filio de esset, scientia futurorum, proculdubio non esset sapientia integra de sapientia, nec scientia integra de scientia, nec pater integre se dixisset. Cum

30.

Aug. II.

ergo postea dicit, *Nouit itaque omnia Deus pater in ipso nouit in filio, sed in se ipso, tanquam seipsum in se, tanquam verbum suum, quod est de his omnibus, quæ sunt in se ipso, quæ verba allegauimus propter inuententia, ita debet intelligi iuxta præcedentia, vt loquatur de scientia omnium rerum, tam futurarum, quam præteritarum, & præsentium, loquitur enim de scientia etiam futurorum, quam prius dixerat esse in patre, dicit itaque, verbum natum esse de omnibus, quæ sunt in patre, etiam de scientia futurorum, & possibilem, sed eo modo, quo sunt in patre, omnia enim quæ habet filius etiam scientia futurorum, habet à patre, & eodem modo in vtroque sunt, sed quia scientia Dei quæ est eius essentia, per se primo continet Deo Patri, quærens est sui ipsius, quatenus vero refertur ad creaturas posibles: secundarie & consequenter, etiam si necessario, vt supra explicatum est, etiam est creaturarum futurarum, conuenit contingenter; ideo hoc eodem modo conuenit filio. Et licet creatura non spectent per se ad productionem filij substantialem secundum propriam illius naturam, & proprietatem personalem, pertinent tamen ad illius processionem per se, quatenus talis secundarie procedit, cum respectu videlicet ad creaturas posibles, & futuras, de quo non est vlla controuersia. Ergo sic debemus considerare verbum, vt prius sit in se substantialem productum, absolutum ab omni creatura etiam possibili, sicut dimus, esse Deum talis in se naturæ, vt si fuerint creaturæ posibles eas cognoscit, si fuerint futuræ, similiter, hoc tamē ei omnino accidens, & nullum ad eas ordinem habet reale. Quare ad verbi productionem hoc modo consideratæ, creaturæ quæcumque accidentales habent; ad illius tamen productionem, quatenus iam consideratur esse respectu ad creaturas, & scientiam illarum actuali, tam possibilem, quam futurarum, per se pertinent creaturæ posibles, & futuræ: atque id solum contendit Augustinus, vt verbum omnia habeat à patre, quæcumque habet ille, & eodem modo: quod nolite sententia non aduersatur.*

Accedit quod Augustinus creaturas videtur vsurpare sicut Anselmus, quem capite tertio retulimus, non secundum proprias rationes formales ipsarum, sed secundum quod in Deo sunt ipse Deus, & vita illius: & hoc modo per se pertinet ad verbi productionem, nec de ea re vlla est controuersia. Quæstio enim solum est de creaturis secundum proprias rationes formales, quibus à Deo distinguantur & secundum quas non sunt, vita ipsius Dei. Hoc autem sensu loqui Augustinus, colligo ex his verbis, *Sed in se ipso, tanquam seipsum in se ipso, tanquam verbum suum.* Ac si dicat, ea omnia quæ in se pater videt, cognoscit tanquam eadem cum se ipso, quæ sunt vita sua, quare recte hanc subiungit, *Quod est de ijs omnibus, quæ sunt in ipso, si in ipso Deo Patre sunt vita, & substantia patris, filius enim & filius est de vita, & substantia patris, filius enim de ijs omnibus per se quidem, aliter tamen quam de creaturis secundum rationes suas formales consideratis.*

Rationes vero non minus facile ex dictis dissolui possunt. Ad primum dico, filium procedere ex noticia perfecta, & comprehensione patris, hanc autem non esse ideo comprehensionem, quia simul Deus cognoscit creaturas: quæ

Non ratione solius essentiae, nec solius proprietatis personae, sed ratione viriisque simul, verbum habet respectum ad creaturas. cap. 2.

CAPVT I.

Nomen verbi in Deo primarie significat relationem producti, connotat autem secundarie essentiam.

*S*anctus Thomas quasi. 4. de veritate, art. 5. & in primo distincti. 27. quasi. 2. art. 2. quem sequitur Ferrariensis. 4. contra gentes, cap. 13. versu. Ad secundum dubium, affirmat nomen verbi directe, & primarie in Deo significare essentiam, & sicut in nobis qualitatem absolutam; relationem vero producti, seu dicti secundarie connotare. Probat autem, quia verbum in humanis primarie significat qualitatem, id quod, vt manifestum supponit Ferrariensis, connotat autem relationem producti, ergo in Deo primarie significabit essentiam loco qualitatis absolute, secundarie vero relationem producti.

Opinio S. Thomae & Ferrar.

Confirmatur.

Verum multo probabilior est Caietani opinio in hoc articulo, qui asserit, verbum primarie significare relationem dicti, & producti, connotare autem essentiam: existimantque eam esse sententiam Doctoris sancti in artic. 1. & 2. huius questionis, & in hoc artic. 3. ad 4. ibique retractasse sententiam, quam prius fuerat secutus, ait enim in ea solutione, in hac verba. *Nomen verbi principaliter impositum est ad significandam relationem ad dicentem, & ex consequenti ad creaturas.* Et in artic. 1. sic ait: *Verbum, secundum, quod proprie dicitur in diuinis, significat aliquid ab aliquo procedens, quod pertinet ad rationem nominum personarum in diuinis, eo, quod persona distinguuntur secundum origines.* Et in artic. 2. *Verbum est proprium nomen personae filij, significat enim quandam emanationem intellectus.* Quibus locis non obscure indicat, primarium significatum huius nominis esse relationem procedentis intellectum. Nam, quod ait Ferrariensis, S. Thomam non putasse, verbum significare formaliter ipsam relationem, sed illud, quod procedit, & cui conuenit relatio, abque illo fundamento videtur dictum. Cum vero ait, significare emanationem, loquitur sane de illa non formaliter sub ratione emanationis, & viae, sed sub ratione relationis in facto esse, hoc enim eodem sensu dixit, personas distinguere per origines, cum in sententia eius distinguatur per relationes in facto esse.

Probabilior Caietani sententia.

25

Ceterum hac ratione probatur haec sententia. Non minus nomine verbi exprimitur relatio dicti, quam nomine filij relatio geniti: nomen autem, *Filius*, significat relationem producti per generationem, ergo nomen, *Verbum*, significat relationem producti per dictionem.

Probat sententia Caiet.

Addit deinde Caietanus, nomine verbi, & alijs nominibus personalibus primarie significari relationem, secundarie vero connotari essentiam sicut etiam hoc nomine, *Persona*, quod quidem de alijs nominibus Ferrariensis non concedit, licet id fateatur de nomine, *Persona*, fallitur tamen, omnium enim eadem ratio est, nisi quod nomine, *Persona*, relatio primarie, & directe significatur, materialiter tamen non formaliter, vt supra disputat. 137. cap. 2. dictum est. Alijs vero nominibus relatiuis incomplexis significatur relatio directe, & expresse, vt nominibus, *Filius*, *Verbum*, *Pater*,

3.

R

Pater,

potius ex eo, quod est comprehensua essentiae, hoc habet, vt omnes creaturas possibiles cognoscere possit, non eodem gradu necessitas & prioritatis cum ipsa essentia, sed consequenter, & secundarie, sicut cum ipsa essentia comparatur. Nam sicut ad rationem comprehensionis pertinet, vt Deus cognoscere possit secretum voluntatis suae, & quae in tempore facere decreuit, horum tamen cognitio actualis non requiritur, vt actu procedat verbum, quia hac multo posterius se habent quam verbi productio; ita etiam non requiritur actualis cognitio creaturarum possibilibus, quia haec quoque accidentarie sunt ad verbi productionem, & ordine originis non sunt per se requiritae, tamen si possibiles quidem necessario, sed non aequali gradu necessitatis illam continentur; nam futurae omnino contingenter cum illo comparantur. Cum vero obijciatur, omnipotentiam non posse intelligi sine creaturis possibilibus, quia ad illas refertur: Respondeo omnipotentiam, vt a nobis concipitur, & nominatur, non posse intelligi sine creaturis, quia relatiue concipitur, at vero quia, vt est in Deo, & absoluta, vt disputat. 104. cap. 6. probatum est; Recte intelligitur quid dictatur, & comprehensua notitia sine tali ordine, & abique eo, quod actu cum ea intelligatur creatura: sic enim nihil aliud est, quam ipse Deus in se absolute perfectus, quae res cum omnibus Theologis confessa sit, vt ibid. notauimus, mirari non debet quisquam, si dicamus, Dei omnipotentiam in se absolute a Deo cognosci, abque villo respectu ad creaturas. Potius, vt ibid. monstrauimus eorum opinio reprehensione digna est, qui, vt defendant, creaturas esse per se aequae necessitatis ad verbi productionem cum essentia, comminiscuntur in Deo relationes ex natura rei ad creaturas.

Ad secundam rationem paulo antea dictam est, creaturas si considerentur quatenus in Deo sunt, ipse Deus, & vita illius, esse per necessitatem ad verbi productionem, & de his nullam esse questionem, at si consideretur secundum suas proprias rationes formales, nec esse idem cum Deo, nec ad verbi productionem per se requiritas.

Ad tertiam etiam quod dicendum sit, patet ex cap. 4. nam representare creaturas, non est in Deo aliqua perfectio relatiua ad creaturas, quae e medio tollatur ablatis creaturis, sed est ipsamet essentia Dei, quatenus in se absoluta: quae eodem modo in Deo permaneret, si nullae essent possibiles creaturae; sed non diceretur a nobis representatio creaturarum, quia haec intelligitur cum relatione rationis ad creaturas, quibus sublati omnino perit, sicut diximus de praescientia futurorum disputat. 68. cap. 6. quare non sequitur, necessariam connexionem vtriusque aequalem esse inter essentiam diuinam, & creaturas possibiles ad producendum verbum; quae alias esset, si essentia quatenus representans creaturas, relatione ex natura rei ad eas referretur.

DISPUTATIO CXLIV.

Quo pacto nomen verbi denotet respectum.

Nomen verbi in Deo primarie significat relationem producti, connotat autem secundarie essentiam, cap. 1. Pazquez in 1. partem Tom. 11.